

MATT PERRY • Marksizm ve Tarih

MATT PERRY lisans ve doktora eğitimini University of Wolverhampton'da tamamladı. 1995'ten beri University of Sunderland'de öğretim görevlisidir. Yazarın *Bread and Work: The Experience of Unemployment 1918-1939* bir kitabı bulunmaktadır.

Marxism and History

© 2002 Matt Perry

Bu kitabın yayın hakları Palgrave MacMillan'dan alınmıştır.

İletişim Yayınları 1503 • Başvuru Dizisi 54

ISBN-13: 978-975-05-0792-2

© 2010 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2010, İstanbul

2. BASKI 2016, İstanbul

EDITÖR Kerem Ünüvar

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Nurgül Şimşek

DÜZELTİ Siyami Kuzu

BASKI Sena Ofset • SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

MATT PERRY

Marksiizm ve Tarih

Marxism and History

ÇEVİREN Gül Tunçer

İçindekiler

Giriş	9
Marksizmin temelleri.....	12
Marksist tarihin üç nesli.....	14
Sonuç.....	21
BİRİNCİ BÖLÜM	
Marksist Tarihin Geniş Panoraması	23
Eski ve yeni tarih.....	23
Uzun sözün kısası.....	30
Devrimler.....	35
Kavramlar ve teori.....	39
Marksizmin tahrifatı.....	44
Stalinizm ve Marksist tarih.....	47
Sonuç.....	57
İKİNCİ BÖLÜM	
Marx ve Engels'in Tarih Anlayışı	59
Giriş.....	59
Tarih ve aydınlanma.....	60
İnsanlık tarihi bilimsel olabilir mi?.....	64
İnsan emeğinin biricikliği.....	68
Üretim güçleri.....	69
Üretimin sosyal ilişkileri.....	71

Üretim ilişkileri ve üretim güçleri arasındaki çatışma.....	73
Altyapı ve üstyapı.....	76
Tarihte bireyin rolü.....	80
Sınıf ve tarih.....	83
Sonuç.....	87

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Marx ve Engels'in Tarih Yazıları.....	89
Marx ve <i>Louis Bonaparte'ın On Sekiz Brumaire'i</i>	91
Engels ve <i>Almanya'da Köylü Savaşı</i>	99
<i>Kapital</i> , 1. cilt.....	107
Engels ve <i>Tarihsel Materyalizm Üzerine Mektuplar</i>	113
Sonuç.....	118

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İkinci Kuşak, Tarih Felsefesi ve Tarih Yazımı.....	121
Troçki ve <i>Rus Devrimi'nin Tarihi</i>	122
Gramsci'nin katkısı: Hegemoni, folklor ve antropoloji.....	133
Hegemonya ve toplumsal bilinç üzerine Gramsci.....	135
Lukács'ın <i>Tarih ve Sınıf Bilinci</i>	142
Şeyleşme ve burjuva tarihi.....	145
Marksist tarih olanakları.....	151
Sonuç.....	156

BEŞİNCİ BÖLÜM

"Zavallı Çorapçıyı Kurtarmak": Aşağıdan Tarih.....	157
Komünist Parti Tarihçiler Grubu (1946-56).....	158
Christopher Hill.....	167
İngiltere'nin burjuva devrimi.....	168
"Devrim içinde başkaldırı".....	171
E.P. Thompson.....	177
18. yüzyıl İngiliz kültürü.....	181
Thompson'un derin etkisi.....	184
Sonuç.....	190

ALTINCI BÖLÜM

Marksizm, Yapısalcılık ve Hümanizm.....	191
Yapısalcılık ve Marksist tarih.....	193
Thompson'ın yapısalcılık eleştirisi.....	198
Değerlendirmeler I: Altyapı ve üstyapı.....	211
Değerlendirmeler II: Bilim.....	217

Değerlendirmeler III: Sınıf	221
Sonuç	223
YEDİNCİ BÖLÜM	
Marksizm ve Tarihte Postmodernizm	225
Postmodernizm nedir?	227
Postmodernist meydan okuyuş	231
Postmodern yöntem	232
Postmodern bilgi	238
Postmodern tarih yazmak	243
Marksizm ve postmodernizm	245
<i>İdealizmin Marksist eleştirisi</i>	245
<i>Marksizm ve dil</i>	247
<i>Marksizm ve bilgi</i>	251
<i>Postmodernizmin Marksist eleştirisi</i>	255
Sonuçlar: Bütünlük, karşıtlar ve praksis	264
Sonuç	271
Ek Okumalar	281
Sözlük	287
Kaynakça	299

Yayınevinin Notu: Metinde geçen eserlerden çevrilmiş olanlar kitabın sonundaki Türkçe kaynakçada belirtilmiştir. Dipnotlardaki tarih ve sayfa numaraları yazarın kullandığı orjinal metinlere aittir.

Giriş

“Marx her şeyden önce bir devrimciydi... Ve bu nedenle, zamanının en nefret edilen ve çamur atılan insanıydı... Burjuvazi, ister muhafazakâr ister ultra-demokrat olsun, onu karalamak için adeta yarıştı. O tüm bunları, sanki bir örümcek ağıymış gibi bir kenara itti, görmezden geldi ve ancak kaçınılmaz olduğu zaman cevap verdi... Adı da tıpkı eserleri gibi çağlar boyu yaşayacaktır.”

F. ENGELS'in Marx'ın ölümü ardından mezarı başında yaptığı konuşma (1883)¹

BBC'nin bir anketinde, “Binyılın en büyük düşünürü kimdir?” diye sorulmuş ve Karl Marx, listenin en başında yer almıştı.² Yine dünyanın en geniş kütüphanesi Library of Congress'in yaptığı başka bir ankette, Karl Marx'ın, hakkında en çok yazı yazılan –yaklaşık 4.000 çalışma ile– altıncı kişi olduğu ortaya çıkmıştı (İsa birinci, Lenin dördüncü sıradaydı).³ Tüm bu şöhretine rağmen, Karl Marx bugün hâlâ bir muamma; Engels'in methiyesindeki ifadeyle, dikka-

1 K. Marx ve F. Engels, *Selected Works in One Volume* (1991), s. 412.

2 <http://bbc.com/news>, BBC online haberler (1 Ekim 1999).

3 M. Kettle, “When Fame is an open book”, *The Guardian*, 14 Eylül 1999.

te almamanın çok zor olduğu, zamanının “en nefret edilen” insanı: bazılarına göre bir dahi, diğerlerine göre bir canavar. Mirası, anlaşılması zor bir bilmece, ya Orwelci bir kâbus ya da sömürü ve zulümden kurtulmuş bir dünya; fikirleri ya iflas etmiş ya da tam tersi örtük bir biçimde hâlâ geçerli.

Marx’la ilgili görüşleri ne olursa olsun, çok az kişi geçmiş birkaç onyılın en büyük tarihçilerinden bir kısmının kendini Marksist olarak tanımladığını ve Marksist felsefenin, tarih ve sosyal bilimler alanında derin bir etki yarattığını inkâr edecektir. Marx hep var olagelmıştır. George Iggers’in da belirttiği gibi, Marx’ın tarihe katkısı, tek başlarına Marksist tarihçilerin çalışmalarıyla ölçülemez. Belki de daha fazlası Weber gibi kendini Marx’ın karşısında tanımlayan modern sosyal teorisyenlerden gelmiştir.⁴ Dünyanın en ünlü tarihçilerinden Eric Hobsbawm da (ki kendisi de Marksisttir) Marx’ın “tarih yazımını ‘modernleştirmede’ temel etken” olduğunu öne sürmüştür.⁵ Aynı zamanda Marx, kuşkusuz akademik tarihin de “en nefret edilen” düşünürü olmaya devam etmiştir.

Günümüzde Marksist tarih yazımını ele alan az sayıda çalışma var. Üniversite kütüphanelerinin rafları, Marx’a giriş kitapları ya da yabancılaşma, ekonomi, sınıf ve daha pek çok Marksist toplum kuramı tartışmalarını içeren kitapların ağırlığı altında eziliyor. Ama yine de özellikle Marksist tarih yazımına ilişkin üretilmiş çok az şey var. Stephen Rigby’nin *Marxism and History*’si Marx’ın tarih yazımına yeterince dikkat etmeden tarih kuramını inceler. Benzer şekilde, Alex Callinicos’un *Making History* adlı yapıtı Marx’ın tarih felsefesini ayrıntılı bir şekilde incelerken, Marx’ın tarihi yazımıyla daha az ilgilidir. Harvey Kaye’in iyi bilinen giriş kitabı ise Britanyalı Marksist tarihçiler üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu

---

4 G. Iggers, *Historiography in the Twentieth Century: From Scientific Objectivity to Postmodern Challenge* (1997), s. 78-9.

5 E. Hobsbawm, *On History* (1997), s. 223.